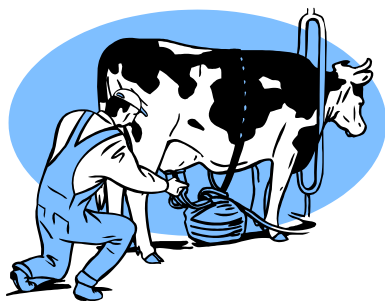

«Levende landbruk»

Landbruksprosjekt i Alvdal og Tynset kommuner

2014 - 2017

1. Innbydelse

Kommunestyrene i Alvdal og Tynset kommuner har vedtatt å gjennomføre landbruksprosjektet «Levende landbruk». Prosjektet har fokus på mjølk- og kjøttproduksjon på storfe, og skal gjennomføres over en 4 – års periode. Oppstart blir 2014.

Alvdal og Tynset kommuner innbyr til tilbudskonkurranse på gjennomføring av landbruksprosjektet.

Oppdraget omfatter tilbud på:

- Gjennomføring av innledende møteserie – 6 møter
- Gjennomføring av veiledningspakker - 100 stk. – i to faser
 - Ressurskartlegging
 - Oppfølging/rådgivning – vegen videre
- Arrangere minimum 2 møter i styringsgruppa pr år, ca 6-8 møter i prosjektperioden.
- 4-6 møter med referansegruppa fordelt i prosjektperioden.
- Forbehold om finansiering

2. Orientering om prosjektet

2.1 Bakgrunnsinformasjon

Alvdal og Tynset kommuner har et aktivt landbruksmiljø, og samlet sett representerer de den nest største landbrukskommunen i Hedmark. Landbruket spiller en viktig rolle i regionen i forhold til verdiskaping, sysselsetting og å holde kulturlandskapet i hevd.

Både Alvdal og Tynset kommuner har vedtatte planer for landbruket, handlingsplan for landbruket i Alvdal 2005 – 2008, og handlingsplan for landbruket i Tynset 2010 – 2015. I tillegg har Tynset kommunestyre vedtatt Strategisk Næringsplan for perioden 2009-2014, hvor landbruk er med. Hovedmålet i begge landbruksplanene er å øke produksjonen av mjølk og kjøtt. For Tynset er målet tallfestet til en økning på henholdsvis 10 % og 20 % av produksjonen fram til 2015. Det er videre ønskelig å bevare dagens bredde av ulike bruk og driftsstørrelse i begge kommuner.

2.2 Krav til utforming av tilbud

Se konkurransegrunnlaget

3. Kontraktsbestemmelser og avtaledokument

Se konkurransegrunnlaget

3.1 Spesielle kontraktsbestemmelser

3.1.1 Pris for oppdraget, utgifter og prisregulering

Eventuelle tilleggssarbeider skal avtales i forkant, både mht. mengde og omfang

3.1.2 Særskilt avtale om rettigheter til prosjektmaterialet/bruk av utlevert materiale

Se konkurransegrunnlaget

3.1.3 Krav til leverandør

Leverandør skal være et registrert firma. Prosjektleder hos leverandør skal koordinere og lede gjennomføringen av oppdraget. Han/hun skal se til at interessene til oppdraget blir ivaretatt i det løpende prosjektarbeidet. Prosjektansvarlig skal:

- Lede arbeidet med prosjektet innenfor avtale rammer
- Være tilgjengelig for brukerne gjennom prosjektperioden
- Formidle nødvendig kommunikasjon mellom oppdragsgiver og prosjekterende.
- Rapportere til oppdragsgiver om økonomisk og framdriftsmessig utvikling
- Samarbeide med oppdragsgiver og andre samarbeidspartnere

Kjennskap:

- Ha kjennskap til lokale forhold i Alvdal og Tynset kommuner og fjellandbruket.
- Ha kjennskap til bondens samarbeidspartnere; samvirkeorganisasjoner, rådgivingsapparat, offentlige organer med mer.

Andre krav:

- Erfaring fra tilsvarende prosjekter
- Bedriftskompetanse; økonomi og ledelse.
- Landbruksfaglig kompetanse, da spesielt om økonomi, agronomi og produksjonskompetanse storfe (mjølk og kjøtt).

Leverandøren er ansvarlig for at oppdraget blir utført av de personer som er navngitt og med grad av deltakelse slik det fremkommer. Dersom den navngitte personen slutter i sin stilling hos leverandøren, sykmeldes eller tas ut i permisjon i løpet av kontraktsperioden, plikter leverandøren straks å erstatte vedkommende med en annen med samme faglige kompetanse. Oppdragsgiver kan avvise bruk av ny person som ikke anses egnet til å utføre oppdraget. Nødvendig opplæring av ny person, som kreves for at skiftet ikke skal medføre lavere kvalitet på tjenesten enn forutsatt eller forsinkelse i henhold til avtalte fremdriftsplaner, bekostes av leverandøren og belastes ikke oppdragsgiver. Med opplæring forstås også den tid som går med til å sette seg inn i arbeidet.

4. Underleverandør

Leverandøren må selv inngå avtaler med underleverandører innenfor alle aktuelle fagområder der firmaet ikke har egen kompetanse. Oppdragsgiver skal godkjenne eventuelle underleverandører.

Dersom leverandøren har behov for å gjøre bruk av underleverandører, må dette oppgis i tilbudet. I tillegg må det legges ved CV for personellet som underleverandøren vil benytte til oppdraget.

5. Tilleggsarbeider og endringsavtaler

Leverandøren skal varsle oppdragsgiver når han/hun mener at det vil komme tilleggskostnader. Det skal da inngås avtale før tilleggsarbeidet blir satt i gang, både mht. mengde og omfang. Dersom dette ikke blir gjort, vil det ikke bli utbetalt tillegg.

Tillegg skal spesifiseres på poster.

6. Styring av økonomi og framdrift

- Oppdragsgiver skal holdes jevnlig orientert om økonomi og framdrift
- Fakturaer skal spesifiseres, og framdriftsrapport skal vedlegges fakturaen.
- Ved fakturering skal det videre skilles klart mellom avtalt kontraktspris og eventuelle tilleggsarbeider.
- Tilleggsarbeider skal på forhånd være godkjent av oppdragsgiver.

7. Kvalitetssikring

Alt materiale som leveres til oppdragsgiver, også underveis i prosessen skal kvalitetssikres.

Leverandøren skal gjennomføre egenkontroll for å sikre kvaliteten vedrørende de forskjellige fagområdene, og dokumentasjon på dette oversendes oppdragsgiver.

8. Sluttdokument – skriftlig materiale/digitale data

Alt skriftlig materiale som leverandøren produserer i henhold til kontrakten, som notater, møtefrederater, rapporter, teksthefter med mer. skal også leveres som digitalt dokument, og være mulig å lese i standard Microsoft Office programvare. Det må påregnes at alle

elektroniske dokumentene skal kunne benyttes på internett, hvilket nødvendiggjør levering i PDF-format med egnet oppløsning for formålet.

9. Presisering av oppdraget

9.1 Bakgrunn

Kommunestyrene i Alvdal og Tynset kommuner vedtok høsten 2012 å gjennomføre landbruksprosjektet «Levende landbruk». Prosjektets målgruppe er mjølk- og storfekjøttprodusenter i Alvdal og Tynset kommuner.

Prosjektet har følgende visjon, hovedmål og delmål:

9.1.1 Visjon:

Prosjektet har som mål å høyne gårdbrukernes kompetanse og yrkesstolthet og bidra til at samfunnet lokalt og nasjonalt føler respekt og stolthet over landbruket og kulturlandskapet i kommunene.

9.1.2 Hovedmål:

Alvdal og Tynset kommuner skal fortsatt ha et aktivt og levedyktig landbruk i framtida, gjennom å videreutvikle landbruket og bedre utnyttelsen av de totale tilgjengelige landbruksressursene i kommunene

9.1.3 Delmål

Motivere og skape en ny giv for landbruksnæringa i kommunene

Styrke bonden som bedriftsleder

Økt utnyttelse av utmarksressursene

Øke matproduksjonen gjennom å styrke grovfôrproduksjonen og økt bruk av utmarka

Styrking av kompetanse og agronomi

Økt rekruttering til landbruksutdanning (eksempel Storsteigen)

9.1.4 Ramme

Prosjektet skal gå over 4 år. Den økonomiske ramma skal dekke deltakelse på styre- og referansegruppemøter, møteserie, veiledningspakkene og organisering av prosjektet, samt reiseutgifter.

9.1.5 Møteserie

I starten av prosjektet er det planlagt å holde totalt 6 møter innen 2 ulike tema innen motivasjons og inspirasjon fordelt på 3 steder. Dette er planlagt første halvdel av 2014.

Mål:

- *Få fram viktigheten av landbruket i regionen, og dens betydning for verdiskapning*
- *Motivere og inspirere bonden på veien videre*
- *Synliggjøre ressurser og muligheter for produsentene i Alvdal og Tynset (distriktet)*

- *Sette i gang en tankeprosess hos den enkelte bruker og familie*
- *Motivere produsentene til å være med på veiledningspakkene*

Møtesteder: Alvdal, Kvikne og Tynset

Første møte: Deltakelse fra kommune; ordfører & landbrukskontor

Møtene vil ha fokus på motivasjon, landbruket i regionen, økonomi, regionale erfaringer og menneskelige faktorer. Motivasjon og inspirasjon skal ligge i bunn på begge temaene/møtene. Det er essensielt å få fram den positive og viktige verdiskapningen næringa utgjør i regionen.

Tema:

Møte 1: Lokale og regionale erfaringer i Nord-Østerdalen

Møte 2: Fokus på den enkelte bonde/ familien sin situasjon og behov for å ta aktive beslutninger.

9.1.6 Veiledningspakkene

Veiledningspakkene skal starte opp rett etter møteserien er ferdig. Målet er å nå ut til 100 produsenter av Alvdal og Tynset sine mjølke- og storfekjøttprodusenter i løpet av 4 år

Mål:

- *Motivere og inspirere bonden til veien videre*
- *Styrke bonden som bedriftsleder*
- *Hjelp til å ta riktig beslutning sammen med familien*

Består av to trinn:

Trinn 1:

Mål: kartlegging av ressurser og avdekking av behov/ønsker for videre drift på garden

- Ressursoversikt på garden (arealer, beiter, potensiell dyrkingsarealer/makebytte mm.)
- Status på driftsapparat (grovfôrlinje, mekaniseringslinjer)
- Status på driftsbygninger (tilstand, tilbygg, nybygg, utvikle potensialet)

Trinn 2:

Mål: Sette fokus på bondens behov og ønsker framover for garden, eksempel;

- Økt fokus på bedriftsledelse
- Bedring av produksjon
- Rådgiving i forbindelse med generasjonsskifte.
- Økonomisk rådgiving
- Endring av driftsbygning, omgjøring/påbygg/nybygg
- Med mer

9.1.7 Framdriftsplan

Oktober 2013:	Sende prosjektet ut på anbud
November/desember 2013:	Valg av tjensteleverandør
Første halvdel 2014:	Motivasjons og inspirasjonsmøter (Alvdal, Tynset og Kvikne)
2014 – 2017:	Tilbud veiledningspakker til mjølk og storfekjøttprodusenter i Alvdal og Tynset kommuner
Desember 2017:	Prosjektet evalueres og avsluttes.

10. Oppdragsgivers organisering

Landbruksprosjektet «Levende landbruk» er organisert på følgende måte:

- **Styringsgruppe**, bestående av: representanter fra kommunenes Bondelag, Ordførere i Alvdal og Tynset og enhetsleder for landbruk og miljø.

Skal styre prosjektet. Det legges opp til jevnlige møter i prosjektets styringsgruppe, ca 2 møter i året, 6-8 møter totalt.

- **Referansegruppe**, bestående av: representanter fra rådgivingsapparatet i Nord-Østerdalen, Storsteigen Videregående skole, politiske representanter fra begge kommunene, lokale Bondelagsledere tilhørende kommunene og representant fra enhet for landbruk og miljø.

11. Statusbeskrivelse av landbruket i Alvdal og Tynset

Landbruket i Alvdal og Tynset er en viktig og betydelig næring for kommunene. Tynset er fjerde største landbrukskommunen i Hedmark i forhold til brutto verdiskapning med 98 millioner kroner, og tredje størst i netto med 71 millioner kroner. Alvdal ligger «midt på treet» med 50 millioner kroner og 39 millioner kroner i netto. Til sammen er kommunene nest størst etter Ringsaker i brutto og netto verdiskapning.

Begge kommunene har hatt en økning de siste 10 år i verdiskapning, 25 % i Alvdal og 16 % i Tynset. Av kommunenes samlede verdiskaping utgjør andelen av primærnæring og landbruksbasert industri i Alvdal 35 % og i Tynset 10 % (NILF 2012).

Den årlige prosentvise nedgangen i jordbruksforetak har vært 1,3 % i Alvdal og 2,35 % Tynset. Jordbruksareal i drift har i Alvdal og Tynset økt de siste 10 årene. I 2010 hadde Alvdal 30 192 dekar og Tynset 60 270 dekar landbruksareal i drift. Dette gir et snitt på henholdsvis 184 dekar og 242 dekar pr jordbruksforetak. (NILF, 2012)

I Tynset er 11,2 % (339 sysselsatte årsverk) av de sysselsatte med arbeidssted i kommunen knyttet til primærnæringa, og i Alvdal utgjør det 17 % (197 sysselsatte årsverk). Til sammenligning utgjør andelen 6,1 % i fylket og 2,3 % på landsbasis. Det har vært en reduksjon fra 18,4 % i Alvdal og fra 11,8 % for Tynset de siste 10 årene.

Spesielt viktig er volumproduksjonen innen mjølk og kjøtt av storfe og sau. Tynset er en av de største mjølkekommunene i Hedmark med over 50 millioner kroner i verdiskapning. Alvdal ligger hakket under med 20-49 millioner kroner.

Når det gjelder ammekuproduksjon er Tynset blant de største med en verdiskapning på 4,0-9,9 millioner kroner, mens Alvdal har en verdiskapning på 2,0-2,9 millioner kroner. Verdiskapning på sau er mest utbredt i Nord-Østerdalen, men unntaket er Ringsaker som er størst. Folldal, Alvdal og Tynset har en verdiskapning på 5,0-9,9 millioner kroner på sau (NILF, 2012)

Mjølkeproduksjon

I Alvdal ligger snittkvoten på ca. 100 tonn, mot ca. 130 tonn i Tynset. Det er store forskjeller mellom kvotene til de enkelte produsenter. Det er i dag 55 mjølkebruk i Alvdal, og 85 mjølkebruk i Tynset.

Endring i mjølkekvoter 2008-2010:

I Alvdal har produsentantallet gått fra 65 til 55, en reduksjon på 15 %. Produsentene har en snittkvote på 104 tonn, og en gjennomsnittlig besetning på 16 mjølkekyr.

I Tynset har produsentantallet gått fra 104 til 85, en reduksjon på 20 %. Den gjennomsnittlige mjølkebuskapen i Tynset er i dag på ca. 24 kyr. Til tross for en stor reduksjon i antall produsenter har mengde produsert mjølk i Tynset blitt redusert med kun 1%.

Ammeku

Pr 31/7-11 var det i Alvdal 224 ammekyr fordelt på 16 besetninger med snitt på 14 amme-kyr pr bruk. Dette er en reduksjon på 27 dyr fra 2008 da det var 251 ammekyr på 17 bruk.

I Tynset var det 881 ammekyr med snitt på 18,5 fordelt på 48 produsenter i 2011, det er en økning fra 2008 med 230 kyr. Det har også blitt 8 flere brukere i denne tidsperioden.

Kvikne har hatt en liten økning fra 137 til 141 ammekyr fordelt på 7 brukere med snitt på 20 ammekyr pr bruk i 2011. I Brydalen/Tylldalen er det 163 ammekyr på 10 bruk med snitt på 16,3. Dette er en økning fra 91 ammekyr i 2008. Resten av Tynset har 557 ammekyr fordelt på 31 brukere med snitt på 18,6, noe som tilsier en økning fra 423 kyr i 2008.

Snittet på antall ammekyr pr bruk har økt fra 16 til 18,5.

Grasproduksjon

Det er i dag i drift på ca. 30 000 daa i Alvdal og 61 000 daa i Tynset kommune. Produksjonen på arealene er i hovedsak grasproduksjon med ca. 95 %. Grasproduksjonen har økt i Alvdal de siste årene med 150 daa, mens Tynset har redusert sine arealer med 300 daa.

Økologisk landbruk

Det har de siste 3 årene vært en reduksjon av økologisk drevet areal i kommunene. Størst reduksjon har det vært i Tynset med ca. 600 dekar. I Alvdal har reduksjonen vært på 50 dekar. Økologisk drevet areal er i dag på ca. 7 000 dekar i Tynset og 1 400 dekar i Alvdal. Av det totale jordbruksarealet utgjør økologisk drevet areal 5 % i Alvdal og 11 % Tynset.

Setring

Setring står sterkt i begge kommunene og har vært relativt stabil sjøl med en vesentlig nedgang i antall mjølkeprodusenter. I Alvdal setret 42 av 57 mjølkebruk i 2013, 74 %. I Tynset setret 40 av 130 mjølkebruk i 2013, 31 %.

12. Andre landbruksprosjekter i Nord-Østerdalen

Prosjekter som kjøres i Nord-Østerdalen, der det kan hentes erfaringer og kunnskap.

1. Småfeprosjektet i fjellregionen – eies av Regionrådet. Går ut 2014.
2. Fjellandbruket – eies av Landbruks og matdepartementet. Planlagt oppstart 2014, og vil være naturlig å ha noe samhandling med.

Kort beskrivelse av de to prosjektene:

1. Småfeprogrammet i fjellregionen: fokusere på utmarksbeite, økonomi, fagkunnskap, møteplasser og økologisk produksjon hos småfenæringa i Fjellregionen. Dette er oppnådd gjennom gratis 1. veiledning, fagdager, studieturer og forskning.
2. Fjellandbruket: Mål om utvikling av fremtidsrettet volumproduksjon av kvalitetsråvarer fra jordbruket i fjellet med fokus på seterbruk, grovfôrbasert og utmark innen mjølk (ku & geit) og kjøttproduksjon (storfe & sau). Prosjektet ønsker å oppnå dette gjennom å styrke fagkompetansen i regionen hos bonden og rådgivingsapparatet, ha fokus på produksjon og økonomi, utnytte fôrressurser i utmark, skape møteplasser, skaffe ny kompetanse gjennom forskning og utviklingstiltak, og sette fokus på videreforedling og utvikling av bygdenæring.